

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563)

**ความรู้ของชาวไทยมุสลิมต่ออาหารฮาลาล กรณีศึกษา:
ชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง**
**Knowledge on Halal Food of Thai Muslims:
A case study of Thai Muslims in Tambon Chalerm,
Kong Ra District, Phatthalung Province**

ณัฐมล ออสนันตินุตสกุล และปรีดาภรณ์ กาญจนสำราญวงศ์*
Nattamon Orsantinutsakuland and Preedaporn Kanjanasamranwong*

สาขาวิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Department of Mathematics and Statistics, Faculty of Science,
Thaksin University

*E-mail: ypreedaporn@hotmail.com

Received: May 31, 2018

Revised: Mar 10, 2020

Accepted: Mar 18, 2020

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความรู้และเปรียบเทียบความรู้ของชาวไทยมุสลิมต่ออาหารฮาลาล จำแนกตามตัวแปรอิสระ 7 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรส อาชีพ และการศึกษาศาสนา โดยมีแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.788 เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง จำนวน 372 คน โดยใช้วิธีชักตัวอย่างแบบโควตา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนสถิติเชิงอนุมาน ใช้การทดสอบที การทดสอบเอฟของการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่าระดับความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลในบทบัญญัติอิสลาม ตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้อยู่ในเกณฑ์สูง โดยด้านที่มีความรู้สูงสุด 3 อันดับแรก คือ ด้านหลักการ

ต่าง ๆ เกี่ยวกับอาหารฮาลาล ด้านอาหารฮาลาล ฮะรอม และมัซฮับ/ซุบฮัต และด้านการเชือด ส่วนการทดสอบสมมติฐาน พบว่าตัวแปรอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และการศึกษาศาสนา เป็นตัวแปรที่มีผลทำให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: อาหารฮาลาล ชาวไทยมุสลิม บทบัญญัติอิสลาม

Abstract

The purposes of this research were to study the knowledge level and compare the knowledge of Thai Muslims on halal food. The 7 independent variables were classified by gender, age, education level, household monthly income, marital status, occupation and Islamic education. The reliability of questionnaire worth 0.788 was used as a tool to collect data. The sample group of this research was 372 Thai Muslims in Tambon Chalerm, Kong Ra District, Phatthalung Province. They were selected by Quota Sampling. The statistics for descriptive data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. T-test and F-test were employed for Analysis of Variance.

The research results found the knowledge levels on halal food of the major samples were high. The top 3 types of knowledge were principles of halal food, halal food, Haram and Mashbuhl/Syubhat and halal method for animal slaughter. The hypothesis test also found the variables of age, education level, occupation and Islamic education were influent to knowledge on halal food. They are significantly different at 0.05.

Keywords: Halal food, Thai muslims, Islamic provisions

บทนำ

มุสลิมมีความศรัทธาว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ นบีมุฮัมมัด เป็นผู้สื่อ (รอซูล) ของอัลลอฮ์” และมุสลิมมีความเชื่ออย่างมั่นใจว่า อัลลอฮ์ คือ ผู้สร้างมนุษย์และสรรพสิ่งในจักรวาล ดังนั้น คำบัญชาของอัลลอฮ์ (อัล-กุรอาน) คำสอนและแบบอย่างของนบีมุฮัมมัด (ซุนนะห์) จึงเป็นเรื่องที่มุสลิมจะต้องปฏิบัติตามด้วยความจริงใจและจริงจัง กล่าวคือ ปฏิบัติในสิ่งที่อนุมัติ (ฮาลาล) และไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ห้าม (หะรอม) ด้วยความเต็มใจและยินดี

ฮาลาล-หะรอม ในอิสลามจึงมิได้หมายความว่าเพียงการบริโภคอาหารเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงวิถีการดำเนินชีวิตในทุกด้าน เพราะอิสลาม คือ ระบบแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ อาหารฮาลาล (Halal Food) หมายถึง อาหารหรือผลิตภัณฑ์อาหารซึ่งอนุมัติตามบัญญัติศาสนาอิสลาม ให้มุสลิมบริโภคหรือใช้ประโยชน์ได้ (The Halal Standard Institute of Thailand, 2016) ดังนั้น อาหารฮาลาล จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมในการบริโภคส่วนผู้ที่ไม่ใช่มุสลิมหากบริโภคอาหารฮาลาลก็จะได้รับประโยชน์ต่อสุขภาพเช่นเดียวกัน เพราะอาหารฮาลาลจะต้องมีกระบวนการผลิตที่ถูกต้องตามข้อบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ปราศจากสิ่งต้องห้าม (หะรอม) และมีคุณค่าทางอาหาร (ตอยยิบ) (National Halal Food Standards, 2014)

มุสลิมมีรูปแบบการปฏิบัติเฉพาะตัว ซึ่งแตกต่างจากคนส่วนใหญ่ในสังคม โดยมุสลิมจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงหลักการหรือบทบัญญัติของศาสนาอิสลามตามวัฒนธรรมหรือกระแสสังคมที่เปลี่ยนไป แต่มุสลิมต้องประยุกต์ใช้ชีวิตประจำวันให้สอดคล้องกับหลักการศาสนาอิสลาม (Hason, 2003)

ในปัจจุบันประเทศไทยโดยสำนักคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยได้มีการควบคุมดูแลกรรมวิธีการผลิตอาหารตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม ซึ่งผลิตขึ้นสำหรับชาวมุสลิมโดยเฉพาะและมีชื่อเรียกเฉพาะว่า อาหารฮาลาล (Halal Food) ซึ่งจะสังเกตได้จากเครื่องหมายที่ติดอยู่บนภาชนะหรือหีบห่อที่บรรจุอาหาร ซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์อาหารนั้นเป็นที่ยอมรับของมุสลิมทั่วโลก หรือแม้แต่ผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม (Yapha, 2002) และในปัจจุบันเรื่องอาหารฮาลาลมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นมุมมองมุสลิมเองหรือต่างศาสนา ประเด็นหลัก ๆ คือ คนโดยส่วนใหญ่เข้าใจกันว่าอาหารฮาลาล คือ อาหารที่ไม่มีส่วนผสมของสุกร มุสลิมก็สามารถทานได้ แท้จริง ๆ แล้วอาหารที่ไม่มี

ส่วนผสมของสุกรเป็นแค่เพียงหนึ่งในหลักการต่าง ๆ เกี่ยวกับอาหารฮาลาลเท่านั้นเอง

Yapha (2002) ได้นำเสนอผลงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาความรู้ของชาวไทยมุสลิมต่อเครื่องหมายฮาลาล ซึ่งศึกษาเฉพาะกรณีชาวไทยมุสลิมในเขตอำเภอเมืองบุรีรัมย์ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ตัวอย่างที่ศึกษามีความรู้เกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตที่อิสลามอนุญาต อุปโภค-บริโภค ในชีวิตประจำวัน เช่น วัว ควาย ไก่ กวาง นก คิดเป็นร้อยละ 100 และรู้จักสิ่งที่เป็นนะฮียตามหลักการอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 91.50 (นะฮีย หมายถึง สิ่งสกปรกอันเป็นที่น่ารังเกียจตามที่ศาสนาอิสลามกำหนดไว้ เช่น ปัสสาวะ อุจจาระ โลหิต น้ำเหลือง น้ำหนอง อาเจียน สุนัขสุกร ซากสัตว์ที่มีได้เลือด เป็นต้น) รู้จักวิธีการเชือด (ทำให้ตาย) คิดเป็นร้อยละ 89.00 และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ของชาวไทยมุสลิมต่อเครื่องหมายฮาลาล พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ของชาวไทยมุสลิมต่อเครื่องหมายฮาลาล แต่อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพและอาชีพมีความสัมพันธ์กับความรู้ของชาวไทยมุสลิมต่อเครื่องหมายฮาลาล

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นการศึกษาความรู้ของชาวไทยมุสลิมต่อเครื่องหมายฮาลาล ของชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองหลวง และในปัจจุบันที่สังคมเปลี่ยนไป ชาวไทยมุสลิมก็เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย อาจจะทำให้มีความเข้าใจในอาหารฮาลาล ที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาเรื่องความรู้ของชาวไทยมุสลิมต่ออาหารฮาลาล กรณีศึกษา : ชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เพราะจังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดที่อยู่ในพื้นที่ตอนล่างของประเทศและมีชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ไม่น้อย ในอำเภอกงหรา พื้นที่ที่มีชาวไทยมุสลิมตั้งถิ่นฐานอยู่ ประกอบไปด้วย 3 ตำบล ได้แก่ 1) ตำบลชะรัด มีมัสยิด 11 หลัง มีสัปบุรุษ (สัปบุรุษ คือประชาชนทั้งชายและหญิงที่สังกัดอยู่ในกับมัสยิดหนึ่ง ๆ โดยมีอิหม่ามเป็นผู้นำ) ณ ปัจจุบัน รวม 3,091 คน 2) ตำบลคลองเฉลิม มีมัสยิด 17 หลัง มีสัปบุรุษ ณ ปัจจุบัน รวม 5,306 คน และ 3) ตำบลคลองทรายขาว มีมัสยิด 9 หลัง มีสัปบุรุษ ณ ปัจจุบัน รวม 2,031 คน (The Islamic Committee Phthalung, 2017) จะเห็นว่าตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เป็นพื้นที่ที่มีชาวไทยมุสลิมตั้งถิ่นฐานอยู่มาก ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาและอยากรับถึงระดับความรู้เรื่องอาหารฮาลาลของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ทางตอนล่างว่าอยู่ระดับไหน และเพื่อเป็นอีก

ช่องทางในการช่วยรณรงค์ให้ชาวไทยมุสลิมมีความตระหนัก เห็นถึงความสำคัญในเรื่องของอาหารฮาลาลมากยิ่งขึ้น และเพื่อจะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจจะศึกษาในเรื่องนี้ต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง จำนวน 5,306 คน (The Islamic Committee Phathalung, 2017) คำนวณขนาดตัวอย่างโดยสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane's Formula) (Suvatthi, 2009) ซึ่งกำหนดให้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้มีค่าไม่เกินร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 372 คน โดยวิธีการชักตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) (Puckjaroen, 2012) จำแนกประชากรออกเป็นส่วนใหญ่ย่อยโดยใช้มัสยิดซึ่งมีจำนวน 13 มัสยิด ได้แก่ มัสยิดดารุชชะฮ์รอ มัสยิดต้นสำหมัง (บ้านนาเหริน) มัสยิดนาบอนอิสลาม มัสยิดนุหฺรอนเอียะसार (ป่าแก่ออก) มัสยิดบ้านป่าแกตัก (ชะรัตใต้) มัสยิดบ้านพุด มัสยิดยามือลอิสลาม (บ้านต้นพรอง) มัสยิดศาลาแม็ง มัสยิดอันนุร มัสยิดอัลเกาซัร (บ้านคลองใหญ่) มัสยิดเราะฎอตุลยันนะฮ์ (บ้านคู) มัสยิดตารุลอหฺมาน (บ้านโคกไทร) และมัสยิดบ้านนาโคกโพธิ์ (บ้านนาทุ่งโพธิ์) จากนั้นพิจารณาขนาดตัวอย่างของแต่ละส่วนใหญ่ย่อย เพื่อกำหนดเป็นโควตา หรือจะเรียกได้ว่าเป็นการเลือกหน่วยตัวอย่างโดยคำนึงถึงสัดส่วน องค์ประกอบของประชากร (Puckjaroen, 2012) วิธีการได้มาซึ่งหน่วยตัวอย่างในแต่ละมัสยิดด้วยการชักตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

สมมติฐานการวิจัย

ชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรส อาชีพ และการศึกษาศาสนา แตกต่างกัน มีความรู้ต่ออาหารฮาลาล แตกต่างกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัยดังนี้

1. ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เริ่มสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องและมีความรู้ในเรื่องอาหารฮาลาลเป็นหลัก โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) (Kajonwongwattana, 2009) โดยได้ดำเนินการตามการสุ่มแบบก้อนหิมะ (Snowball Sampling) (Suvatthi, 2009) ซึ่งมีผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 13 คน เพื่อนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ในการสร้างแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาล โดยในแบบสัมภาษณ์จะกล่าวถึงความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลในด้านต่าง ๆ รวมถึงคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

2. วิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลผลเพื่อสร้างเป็นแบบสอบถามให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัยทั้งหมด

3. นำแบบสอบถามฉบับร่างส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Validity) จำนวน 3 คน ได้แก่

นายวีระ หัตถมัต กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและอนุกรรมการ
ฝ่ายกิจการฮาลาลของกรรมการกลางแห่งประเทศไทย
นายสุพหยาน ยีหริ่ม ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดพัทลุง
นายห่อหามาน โต๊ะราหนี รองประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดพัทลุง
และประธานฝ่ายกิจการฮาลาลประจำจังหวัดพัทลุง

4. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ไปทำการทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่ตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 ชุด

5. คำนวณค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้านความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลในบทบัญญัติอิสลามหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน 20 (Kuder-Richardson 20: KR 20) (Vanichbuncha, 2012) ผลการวิเคราะห์พบว่ามีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.788

แบบสอบถามที่สร้างขึ้น ประกอบไปด้วย 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพ อาชีพ การศึกษาด้านศาสนาอิสลาม และแหล่งที่ได้รับความรู้เรื่อง ฮาลาล จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลในบทบัญญัติ อิสลาม จำนวน 50 ข้อ โดยแบ่งเป็น 8 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักการอนุญาตตาม ศาสนบัญญัติอิสลาม ด้านอาหารฮาลาล ฮะรอม และมัมซุฮ/ฮุบบัต (อาหารหะรอม หมายถึง อาหารที่ต้องห้ามตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม อาหารมัมซุฮ/ฮุบบัต หมายถึง อาหารที่ยังมีข้อเคลือบแคลงหรือน่าสงสัย ที่ยังไม่สามารถระบุได้ว่า ฮาลาลหรือฮะรอม จนกว่าจะผ่านการตรวจสอบ พิสูจน์ และวินิจฉัย ซึ่งตาม หลักการแล้วให้หลีกเลี่ยง) ด้านนะยิส ด้านหลักการต่าง ๆ เกี่ยวกับอาหารฮาลาล ด้านวัตถุอันตราย ด้านการล้างวัตถุดิบ ด้านการเชือด และด้านเครื่องหมายฮาลาล โดย ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ ใช่หรือไม่ใช่ กำหนดให้คะแนนผู้ที่ตอบถูกได้ข้อ ละ 1 คะแนน และตอบผิดได้ 0 คะแนน คะแนนมีตั้งแต่ 0-50 คะแนน และผู้วิจัย ได้แบ่งเกณฑ์การวิเคราะห์คะแนนเป็น 3 ระดับ ด้วยวิธีการวิเคราะห์การหาความ กว้างของชั้น (Taveerat, 2007) จากเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแบ่งระดับความรู้ เบื้องต้นเกี่ยวกับอาหารฮาลาลในบทบัญญัติอิสลามได้ 3 ระดับ ดังนี้

คะแนน	ระดับความรู้
0 – 17	ต่ำ
18 – 34	ปานกลาง
35 – 50	สูง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับอาหารฮาลาล โดยมีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended)

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สำหรับสถิติพรรณนา ใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และระดับ

ความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลของชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง

2. สำหรับการทดสอบความแตกต่างของความรู้ จำแนกตามตัวแปรอิสระ 7 ตัว ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรส อาชีพ และการศึกษาศาสนา มีความรู้ต่ออาหารฮาลาล ใช้สถิติอนุมานดังนี้

2.1 การทดสอบความแตกต่างระหว่างเพศกับความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลของชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง

ใช้การทดสอบที่แบบสองประชากรเป็นอิสระกันที่มีความแปรปรวนเท่ากัน (Pooled t-test) เมื่อข้อมูลมีการแจกแจงปกติและมีความแปรปรวนเท่ากัน (Vanichbuncha, 2011)

2.2 การทดสอบความแตกต่างระหว่างอายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรส อาชีพ และการศึกษาศาสนากับความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลของชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง

2.2.1 ถ้าข้อมูลมีการแจกแจงปกติและความแปรปรวนของความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลของชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง มีค่าคงที่ ใช้การทดสอบเอฟของการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA) (Vanichbuncha, 2011)

2.2.2 หากพบว่าความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลของตัวแปรอิสระใดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้ว จะทำการทดสอบความแตกต่างของความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลเป็นรายคู่โดยวิธีการเชฟเฟ (Scheffe's Method) (Budsaba, 2008)

สำหรับการทดสอบการแจกแจงปกติ ใช้การทดสอบชาปิโร-วิลค์ (Shapiro-Wilk Test) และการทดสอบความแปรปรวนของความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลของชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง โดยใช้การทดสอบเอฟของเลวินภายใต้การใช้อยู่มีฐาน (Levene test based on median) (Vanichbuncha, 2011)

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 372 คน พบว่าชาวมุสลิมที่ตกเป็นตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นหญิงมากกว่าชาย (ร้อยละ 69.1) ประมาณ 1 ใน 3 (ร้อยละ 32.3) มีอายุตั้งแต่ 43 ปีขึ้นไป จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ร้อยละ 31.2) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 6,000-15,000 บาท (ร้อยละ 32.8) ชาวมุสลิมประมาณกึ่งหนึ่งได้รับการศึกษาด้านศาสนาอิสลามจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา (ร้อยละ 41.1) และมีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 63.4) อีก 1 ใน 4 ประกอบอาชีพค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว รับราชการและรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 28.2)

ระดับความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลของชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลของชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง สามารถสรุปได้ดังตาราง 1

Table 1 The knowledge levels on Halal food of Thai muslim people in Tambon Chalerm, Kongrha District, Phatthalung Province

The Knowledge Levels	Frequency	Percentage
Low	1	0.3
Medium	68	16.9
High	308	82.8
Mean = 38.90, S.D. = 5.13, Max = 50 and Min = 10		

จากตาราง 1 ชาวมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง มีระดับความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลในบทบัญญัติอิสลามอยู่ในระดับสูง โดยมีคะแนนความรู้เฉลี่ยอยู่ที่ 38.90 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 5.13 คะแนน มีคะแนนต่ำสุดที่ 10 คะแนน และคะแนนสูงสุดที่ 50 คะแนน โดยประเด็นความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลในบทบัญญัติอิสลามที่มีผู้ตอบถูกมากที่สุด คือ อาหารฮาลาลต้องผ่านกระบวนการเชือดที่ถูกต้องตามหลักการ ตอบถูกร้อยละ 98.7 รองลงมา

คือ อุปกรณ์ ภาชนะที่บรรจุอาหารและสถานที่ในการผลิตต้องสะอาดเช่นกัน ตอบ ถูกร้อยละ 98.1 ส่วนประเด็นความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลในบทบัญญัติอิสลามที่มีผู้ตอบถูกน้อยที่สุด คือ อาหารมุสลิม (อาหารที่ถูกผลิตโดยคนที่นับถือศาสนาอิสลาม) คือ อาหารฮาลาลทั้งหมด ตอบถูกแค่เพียงร้อยละ 31.7

Table 2 The percentage of correct answers of the knowledge level on Halal food of Thai muslim people in Tambon Chalerm, Kongrha District, Phatthalung Province

The Knowledge Level on Halal Food	Number of points in each section	Percentage of correct answer
Principles of Islamic Law Allowance	7	66.82
Halal Food, Haram and Mashbuh/Syubhat	8	78.46
Najjis	7	67.51
Principles of Halal Food	10	91.72
Raw Materials	6	76.75
Washing Raw Materials	5	67.20
Slaughtering Animals	5	78.23
Halal Sign	2	70.70

จากตาราง 2 พบว่าชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลในด้านต่าง ๆ สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านหลักการต่าง ๆ เกี่ยวกับอาหารฮาลาล ด้านอาหารฮาลาล ฮะรอม และมัชบูฮ/ซุบฮัท และด้านการเชือด ตามลำดับ

การเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลของชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง จำแนกตามตัวแปรอิสระ

การเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลของชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง จำแนกตามตัวแปร

อิสระ 7 ตัว ดังนี้ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรส อาชีพ และการศึกษาศาสนา ได้ผลการวิเคราะห์ดังตาราง 3 และ 4 ตามลำดับ

Table 3 Normal distribution and homogeneity of variance examination about knowledge on Halal food of Thai muslim people in Tambon Chalem, Kongrha District, Phatthalung Province, classified by independent variables

Independent Variable		Normal Distribution	Homogeneity of Variance	Test Statistics
Gender	Male (n = 115)	✓	✓	Pooled t-test
	Female (n = 257)	✓		
Age	13 – 22 year (n = 86)	✓	✓	ANOVA
	23 – 32 year (n = 75)	✓		
	33 – 42 year (n = 91)	✓		
	43 and over (n = 120)	✓		
Marital Status	Single (n = 112)	✓	✓	ANOVA
	Married (n = 236)	✓		
	Widow/Divorce/Separated (n = 24)	✓		
Household Monthly Income	Not more than 6,000 (n = 193)	✓	✓	ANOVA
	6,001 – 15,000 (n = 122)	✓		
	15,001 – 25,000 (n = 34)	✓		
	Over 25,000 (n = 23)	✓		
Education Level	junior high school or lower (n = 160)	✓	✓	ANOVA
	Senior high school or Vocational certificate (n = 143)	✓		
	Bachelor Degree or higher (n = 69)	✓		

Table 3 Normal distribution and homogeneity of variance examination about knowledge on Halal food of Thai muslim people in Tambon Chalem, Kongrha District, Phatthalung Province, classified by independent variables (continued)

Independent Variable		Normal Distribution	Homogeneity of Variance	Test Statistics
Occupation	Government officer/State Enterprise officer/ Private company employer (n = 74)	✓	✓	ANOVA
	Student (n = 75)	✓		
	Merchant/Business Ownership (n = 107)	✓		
	Agriculturer/ Fisherman (n = 85)	✓		
	Jobless (n = 31)	✓		
	High school (n = 77)	✓		
	Religious private school (n = 153)	✓		
Islamic Education	Religious school (n = 87)	✓	✓	ANOVA
	Never (n = 55)	✓		

✓ is a sign for examination result when data was normal distribution and homogeneity of variance

Table 4 Statistic and p-value for comparing the knowledge of Thai Muslim People on Halal food in Tambon Chalerm, Kongrha District, Phatthalung Province, classified by independent variables

Independent Variable	Statistics	p-value
Gender	-0.463	0.644
Age	4.371	0.005*
Marital Status	0.270	0.764
Education Level	3.906	0.021*
Occupation	3.470	0.008*
Household Monthly Income	0.975	0.405
Islamic Education	4.068	0.007*

* Significance level of 0.05

จากตาราง 4 พบว่าตัวแปรอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และการศึกษาศาสนาเป็นตัวแปรที่มีผลทำให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลของชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปรเพศ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพสมรสเป็นตัวแปรที่มีผลทำให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลของชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุงแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การเปรียบเทียบรายคู่

เมื่อพบว่าตัวแปรอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และการศึกษาศาสนาเป็นตัวแปรที่มีผลทำให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลของชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงทดสอบความแตกต่างของความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลเป็นรายคู่โดยวิธีการเชฟเฟ่ ดังตาราง 5

Table 5 Paired comparison for the knowledge of Thai Muslim People on Halal food in Tambon Chalerm, Kongrha District, Phatthalung Province, classified by age, education level, occupation and islamic education by Scheffe's Method

Independent Variable		Mean of Knowledge on Halal Food
Age	13 – 22 year	38.23 ^{ab}
	23 – 32 year	39.12 ^{ab}
	33 – 42 year	37.77 ^a
	43 and over	40.12 ^b
Education Level	Junior high school or lower	38.41 ^a
	Senior high school or Vocational Certificate	38.73 ^{ab}
	Bachelor Degree or higher	40.42 ^b
Occupation	Student	39.71 ^{ab}
	Government officer/State Enterprise officer/ Business ownership	39.05 ^{ab}
	Contractors	37.23 ^a
	Agriculturer/Fisherman	38.84 ^{ab}
	Jobless	40.68 ^b
Islamic Education	High School	37.22 ^a
	Religious private school	39.69 ^b
	Religious school	38.92 ^{ab}
	Never	39.07 ^{ab}

Note: The average values as of a to b in each variable on vertical line differently means there is significant at 0.05.

จากตาราง 5 พบว่าชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุงที่มีช่วงอายุ 33–42 ปี และอายุตั้งแต่ 43 ปีขึ้นไป มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่าชาวไทยมุสลิมที่มีอายุตั้งแต่ 43 ปีขึ้นไป มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลสูงกว่าชาวไทยมุสลิมในช่วงอายุ 33–42 ปี ส่วนช่วงอายุอื่น ๆ มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาล ไม่แตกต่างกัน

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563)

ส่วนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า และการศึกษาระดับปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรีของชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่าชาวไทยมุสลิมที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลสูงกว่าชาวไทยมุสลิมที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า ส่วนการศึกษาระดับอื่น ๆ มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาล ไม่แตกต่างกัน

อาชีพรับจ้าง และผู้ที่ว่างงานของชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่าชาวไทยมุสลิมที่ว่างงาน มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลสูงกว่าชาวไทยมุสลิมที่มีอาชีพรับจ้าง ส่วนอาชีพอื่น ๆ มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาล ไม่แตกต่างกัน

ชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุงที่เคยเรียนโรงเรียนสายสามัญ กับผู้ที่เคยเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาจะมีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่าชาวไทยมุสลิมที่เคยเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลสูงกว่าชาวไทยมุสลิมที่เคยเรียนโรงเรียนสายสามัญ ส่วนการศึกษาด้านศาสนาแบบอื่น ๆ มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาล ไม่แตกต่างกัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาระดับความรู้และเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาล ของชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง จำแนกตามตัวแปรอิสระ 7 ตัว เก็บรวบรวมข้อมูลจากชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง จำนวน 372 คน โดยใช้แบบสอบถามความรู้ที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.788 ตัวอย่างได้มาโดยวิธีชักตัวอย่างแบบโควตา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การทดสอบที การทดสอบเอฟของการวิเคราะห์ความแปรปรวน เมื่อพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างของความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลเป็นรายคู่ โดยวิธีการเชฟเฟ

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง มีระดับความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลในบทบัญญัติอิสลามอยู่ในระดับสูง โดยมีคะแนนความรู้เฉลี่ยอยู่ที่ 38.90 คะแนน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็น 5.13 คะแนน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Hason, 2003) ที่ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคมุสลิมมีความรู้ในเรื่องอาหารฮาลาลในระดับสูง ซึ่งเป็นไปได้ว่าชาวไทยมุสลิม ได้รับการปลูกฝังเรื่องอาหารมาตั้งแต่เล็ก โดยครอบครัวถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ในด้านหลักการของศาสนาให้กับสมาชิก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Jit-mhuad, 2002) ที่กล่าวว่า การถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการบริโภคอาหารฮาลาล ถือเป็นความรู้หนึ่งที่มุสลิมได้รับการถ่ายทอดจากครอบครัวตั้งแต่วัยเด็ก โดยผู้ที่ถ่ายทอด คือพ่อแม่ ทั้งด้วยวิธีการสั่งสอน และปฏิบัติให้เห็น

จากการสรุปผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาล ดังตาราง 6 พบว่าตัวแปรเพศ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และสถานภาพสมรส เป็นตัวแปรที่มีผลทำให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลของชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Yapha, 2002) ที่ผลการวิจัยพบว่า เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ของชาวไทยมุสลิมต่อเครื่องหมายฮาลาล ทั้งนี้สำหรับชาวไทยมุสลิมแล้ว ทุกคนมีความเสมอภาคในการศึกษาหาความรู้

ส่วนตัวแปรอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และการศึกษาศาสนาเป็นตัวแปรที่มีผลทำให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลของชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Yapha, 2002) ที่ผลการวิจัยพบว่า อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับความรู้ของชาวไทยมุสลิมต่อเครื่องหมายฮาลาล

เมื่อพิจารณาตัวแปรอายุ โดยพบว่าชาวไทยมุสลิมที่มีอายุตั้งแต่ 43 ปีขึ้นไป มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลสูงกว่าชาวไทยมุสลิมในช่วงอายุ 33-42 ปี ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องอาหารฮาลาลนั้น มิได้มีการถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งอาศัยการเรียนรู้จากครอบครัวเป็นหลักจึงทำให้ผู้ใหญ่ ซึ่งมีอายุมากกว่า มีความรู้และได้รับการถ่ายทอดมากกว่าช่วงอายุอื่น ๆ

สำหรับตัวแปรระดับการศึกษา พบว่าชาวไทยมุสลิมที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลสูงกว่าชาวไทยมุสลิม

ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า อาจเนื่องมาจากผู้มีการศึกษาระดับสูง จะมีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และเมื่อมีข้อสงสัยสามารถค้นคว้าหาความจริงได้ดีกว่า

ส่วนตัวแปรระดับอาชีพ พบว่าชาวไทยมุสลิมที่ว่างงาน มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลสูงกว่าชาวไทยมุสลิมที่มีอาชีพรับจ้าง เพราะผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ต้องให้ความใส่ใจในหน้าที่การงานของตนเอง เพื่อการหาเลี้ยงครอบครัว และต้องปรับตัวในการเข้าสู่สังคม จึงอาจจะเลยในเรื่องของศาสนาไปบ้าง

และตัวแปรการศึกษาศาสนา พบว่าชาวไทยมุสลิมที่เคยเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลสูงกว่าชาวไทยมุสลิมที่เคยเรียนโรงเรียนสายสามัญ เพราะกลุ่มที่เคยเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาจะได้รับความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาล และหลักการทางศาสนามากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดจากครอบครัวเพียงอย่างเดียว

Table 6 Summary of comparison the knowledge about Halal food

Independent Variable	Knowledge on Halal Food
Gender	×
Age	✓
Marital Status	×
Education Level	✓
Occupation	✓
Household Monthly Income	×
Islamic Education	✓
✓ Significance level of 0.05	× No significance level of 0.05

จากการศึกษาความรู้ของชาวไทยมุสลิมต่ออาหารฮาลาลในครั้งนี้ ให้ผลในประเด็นความรู้ภาพรวม ไม่แตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมาของ (Yapha, 2002) และงานวิจัยของ (Hason, 2003) แต่มีสิ่งที่แตกต่างกันคือ ปัจจุบันชาวไทยมุสลิมมีความรู้เกี่ยวกับศัพท์ที่เกี่ยวข้องอาหารฮาลาล หลักการต่าง ๆ เกี่ยวกับอาหารฮาลาลน้อยลง

ข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยทำให้ทราบว่าชาวไทยมุสลิมในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง มีความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม อยู่ในระดับสูง แต่ก็ยังมีบางประเด็น บางหัวข้อที่ชาวไทยมุสลิม ยังมีความเข้าใจที่ผิด เช่น อาหารมุสลิม (อาหารที่ถูกผลิตโดยคนที่ไม่นับถือศาสนาอิสลาม) คืออาหารฮาลาลทั้งหมด ศัพท์ที่เกี่ยวกับอาหารฮาลาล จึงมีความจำเป็นที่ต้องเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาล ให้ชาวไทยมุสลิมได้รับทราบและตระหนักถึงความสำคัญของการบริโภคอาหารฮาลาลยิ่งขึ้น

งานวิจัยชิ้นนี้มีขอบเขตการวิจัยอยู่ในตำบลคลองเฉลิม อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง เพียงพื้นที่เดียว สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาและเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับอาหารฮาลาลตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชาวไทยมุสลิมต่อไป

References

- Budsaba, K. 2008. **Experiment Statistical Analysis with SPSS: An In-depth Analysis from Problem Based Examples**. Pathumthani: Thammasart University Press. (in Thai)
- Hason, Y. 2003. **Life Style, Knowledge and Behavior of Halal Food Consumption of Muslim Consumer**. Master Degree Thesis: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Jit-mhuad, S. 2002. **Islamic Culture Transfer of Thai Muslim in Bangkok**. Research Report, Office of the National Culture Commission, Ministry of Education. (in Thai)
- Kajonwongwattana, O. 2009. **In-depth Interview**. Retrieved from <https://www.gotoknow.org/posts/28519>. 19 January 2017. (in Thai)
- National Halal Food Standards. 2014. **Importance and Meanings of Halal Food**. Retrieved from <http://www.acfs.go.th/halal/general.php>. 4 January 2014. (in Thai)

- Puckjaroen, H. 2012. **Sampling Technique**. Retrieved from
<http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/Toneminute/files/55/0203-5.pdf>. 19 January 2012. (in Thai)
- Suvatthi, P. 2009. **Sample Survey: Sampling and Analysis**. Bangkok: National Institute of Development Administration. (in Thai)
- Taveerat, P. 2007. **Research Methods in Behavioral Science and Social Sciences**. (9th edition.). Bangkok: Educational and Psychological Test Bureau, Srinakharinwirot University. (in Thai)
- The Halal Standard Institute of Thailand. 2016. **The Meaning of Halal Food**.
http://www.halal.or.th/?module=content&op=detail&content_id=519.
9 March 2016. (in Thai)
- The Islamic Committee Phthalung. 2017. **Mosque and Imam**.
<http://www.masjidthai.com/masjid/>. 9 March 2017. (in Thai)
- Vanichbuncha, K. 2011. **Principles of Statistics**. (13th edition). Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Vanichbuncha, K. 2012. **Statistics for Research**. (6th edition). Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Yapha, T. 2002. **Knowledge of Thai Muslim on Halal Sign: A Case Study of Thai Muslim in Minburi District, Bangkok**. Master Degree Thesis: Burapha University. (in Thai)